

BLIŻEJ RYNKU PRACY

Nr 35 grudzień 2016

**Aktywne działania
na rynku pracy**

**Niepełnosprawność
nie jest barierą**

**Niepełnosprawność
a niezdolność do pracy**

**Centrum Kształcenia
i Wychowania OHP
w Tarnowie: „Obudź
swój potencjał”**

**Czy warto brać udział
w szkoleniach?**

Miejsca pracy I-X 2016

INFORMATOR

Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie

Słowo od redakcji

Trzydziesty piąty numer Informatora rozpoczynamy od przedstawienia relacji z wydarzeń Ogólnopolski Tydzień Kariery i Światowy Tydzień Przedsiębiorczości – których celem było aktywizacja zawodowa i rozwój przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych oraz uczących się.

W związku z Międzynarodowym Dniem Osób Niepełnosprawnych przedstawiamy sytuację osób niepełnosprawnych na lokalnym rynku pracy a także możliwości aktywizacji.

Zapraszamy również do lektury kolejnego artykułu w, którym wyjaśnione zostały najważniejsze

zagadnienia dotyczące zasad orzekania o niezdolności do pracy, świadczeniach z ZUS wypłacanych w związku z niezdolnością do pracy.

Osoby młode zapraszamy do zapoznania się z ofertą Centrum Kształcenia i Wychowania OHP w Tarnowie, którego działania zmiierają do zapewnienia możliwości uzupełnienia wykształcenia ogólnego lub zdobycia kwalifikacji zawodowych osobom, które z różnych przyczyn wypadły z systemu edukacyjnego.

Dla tych, którzy zainteresowani są podnoszeniem posiadanych kwalifikacji przedstawiamy informacje o szkoleniach z podstaw programu Płatnik.

Kwartalnik kończymy informacjami statystycznymi – analizą zgłoszonych miejsc pracy w regionie tarnowskim w okresie I-X 2016 roku.

*Z okazji zbliżających się
Świąt Bożego Narodzenia
i Nowego Roku 2017
składamy wszystkim Czytelnikom
Życzenia zdrowia, radości,
wszelkiej pomyślności.
Niech kolejny rok będzie czasem
spokoju oraz realizacji osobistych
i zawodowych zamierzeń*

Spis treści

- **Aktywne działania na rynku pracy ➔ STR. 3**
- **Niepełnosprawność nie jest barierą ➔ STR. 5**
- **Niepełnosprawność a niezdolność do pracy ➔ STR. 8**
- **Centrum Kształcenia i Wychowania OHP w Tarnowie:
„Obudź swój potencjał” ➔ STR. 12**
- **Czy warto brać udział w szkoleniach? ➔ STR. 14**
- **Miejsca pracy I-X 2016) ➔ STR. 15**

**BLIŻEJ
RYNKU
PRACY**

Opracowanie redakcyjne: Barbara Borowicz
Wydano nakładem Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie
przy udziale Tarnów.in sp. z o.o.

Aktywne działania na rynku pracy

Jakie są aktualne trendy, strategie rozwoju, oczekiwania pracodawców, dane o zatrudnieniu i bezrobociu, możliwościach przekwalifikowania – tego wszystkiego można się dowiedzieć wykazując aktywność.

W tym celu konieczne jest angażowanie się w różnego rodzaju akcje, happeningi, wydarzenia, dzięki którym wzbogacamy naszą wiedzę w tym zakresie. Działając planowo, poznając wymagania współczesnego rynku pracy będziesz bardziej skuteczny, dzięki kierunkowym i usystematyzowanym działaniom bardziej konkurencyjny na rynku pracy. Możesz efektywnie kształtować swoje życie zawodowe a nie zdywajać się na przypadek. Warto podkreślić, że usługi z zakresu poradnictwa zawodowego świadczone przez doradców zawodowych w formie indywidualnej czy grupowej realizowane są na bieżąco w ramach

działania Urzędu Pracy, jednakże udział w inicjatywach o zasięgu krajowym czy światowym daje możliwość szerszego oddziaływania na osoby pozostające bez pracy. Od kilku już lat Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie włącza się w inicjatywy, których celem jest wspieranie osób planujących karierę zawodową, promowanie aktywnych działań na rynku pracy, kreatywności, postaw przedsiębiorczych.

OGÓLNOPOLSKI TYDZIEŃ KARIERY

W ramach tegorocznego, VIII **Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery, który odbył się w dniach 17–21**

października tutejszy Urząd przygotował ofertę skierowaną zarówno do uczniów szkół ponadgimnazjalnych jak i do osób bezrobotnych i poszukujących pracy. Uczniowie tarnowskich szkół średnich wzięli udział w przygotowanych dla nich zajęciach warsztatowych „Bądź autorem swojej kariery” – przygotowujących do wejścia na rynek pracy – uczniowie m.in. dowiedzieli się, jakie są czynniki wyboru zawodu, jak wybierać drogę edukacyjną oraz poznali sposób planowania swojej kariery zawodowej. Dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy zorganizowane zostały natomiast grupowe zajęcia (informacje i porady zawodowe) – mające na celu kształtowanie aktywnych

postaw na rynku pracy. Osoby rozważające rozpoczęcie działalności gospodarczej miały z kolei możliwość udziału w spotkaniu z przedstawicielami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i Urzędu Skarbowego, realizowanym w ramach Ośrodka Doradczego i uzyskać niezbędną wiedzę m.in. z zakresu przepisów ubezpieczeń społecznych, podatkowych. Ponadto w tych dniach osoby bezrobotne i poszukujące pracy mogły skorzystać z indywidualnej pomocy doradcy zawodowego m.in. w określaniu skutecznej ścieżki rozwiązywania problemów zawodowych, odkrywaniu predyspozycji, w tym wykonywanie testów zainteresowań zawodowych.

ŚWIATOWY TYGODZIEŃ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Kolejne wydarzenie w realizacji którego włączył się Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie to **Światowy Tydzień Przedsiębiorczości**, zorganizowany w ponad 160 krajach promujący idee „bycia przedsiębiorczym”. Działania skierowane były do młodzieży uczącej się, osób bezrobotnych, a także pracujących. W Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowie, w dniach 14–18 listopada zainteresowane osoby skorzystały między innymi z:

- **Ośrodka Doradczego i spotkania konsultacyjno-doradczego,**

w trakcie których osoby zainteresowane założeniem własnej firmy, mogły zapoznać się z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa podatkowego oraz ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, poznania form opodatkowania i wzorów formularzy podatkowych, uzyskania informacji dotyczących zasad pozyskiwania środków na założenie działalności,

- **warsztatów dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych** – „Kierunek przedsiębiorczość”, mające na celu rozwijanie przedsiębiorczości wśród młodzieży, oraz inspiro-

wanie i zachęcanie do aktywnej postawy wobec życia.

- **informacji i poradnictwa grupowego** dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy, mające na celu wykorzystanie własnego potencjału zawodowego w procesie poszukiwania zatrudnienia, zainspirowanie do bycia przedsiębiorczym oraz stosowania kreatywnych rozwiązań w życiu zawodowym. Zorganizowane działania cieszyły się dużym zainteresowaniem zarówno uczniów szkół ponadgimnazjalnych jak i osób pozostających w ewidencji naszego Urzędu. Wzięło w nich łącznie udział blisko 600 osób. Udział w przygotowanych propozycjach pozwolił uczestnikom nabyć wiedzę na temat aktualnej sytuacji na rynku pracy, pomóc w świadomym planowaniu swojej drogi zawodowej, kreatywnie rozwiązywać problemy oraz zdobyć wiedzę przydatną do założenia firmy. W dynamicznie zmieniającej się sytuacji na rynku pracy ważną jest umiejętność uczenia się i wykorzystywania wiedzy z wielu dziedzin – warto więc wiedzieć „coś o wszystkim i wszystko o czymś konkretnym”.

Jolanta Smutek
Doradca zawodowy

Niepełnosprawność nie jest barierą

Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1992 roku ustanowiło dzień 3 grudnia Międzynarodowym Dniem Osób Niepełnosprawnych. Wszystkie inicjatywy związane z obchodami święta mają na celu przybliżenie tematyki problemów na jakie natrafiają osoby mające ograniczenia w prawidłowym funkcjonowaniu spowodowane obniżeniem sprawności fizycznej lub psychicznej.

W tym dniu zwracana jest też uwaga na zwiększenie świadomości na korzyści wynikające z integracji osób niepełnosprawnych we wszystkich aspektach życia. W każdym roku obchody związane są z inną tematyką. W 2016 roku hasłem jest „Niepełnosprawność nie jest barierą” co również wskazuje na możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych na rynku pracy.

Sytuacja osób niepełnosprawnych na tarnowskim rynku pracy

Osoby niepełnosprawne są jedną z grup w szczególnej sytuacji

na rynku pracy. Charakterystyczną cechą tych osób jest ograniczenie możliwości podjęcia zatrudnienia. Tymczasem aktywność zawodowa jest jednym z najlepszych sposobów na wyjście z izolacji, nierzadko również biedy oraz na ogólną poprawę jakości życia.

Mniejsza aktywność zawodowa osób dotkniętych inwalidztwem nie wynika jedynie z przyczyn zdrowotnych. Istotne znaczenie ma bierność zawodowa objawiająca się przekonaniem o braku szans i możliwości na rynku pracy, a w konsekwencji zaniechaniem jakichkolwiek działań mających na celu znalezienie zatrudnienia. Ograniczenie aktywności zawodowej osób niepełno-

sprawnych wpływa także obawa przed zmniejszeniem bądź całkowitą utratą świadczeń pieniężnych otrzymywanych z tytułu niepełnosprawności.

Można jednak zauważyć że sytuacja powoli się zmienia – coraz więcej firm jest otwartych na zatrudnienie osób dotkniętych niepełnosprawnością. Wiele organizacji pochyla się nad sytuacją tych osób, tworząc dla nich specjalne programy umożliwiające aktywizację zawodową i zachęcające do podejmowania zatrudnienia tej grupy Polaków.

Niepełnosprawni na lokalnym rynku pracy

W końcu listopada 2016 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowie zarejestrowanych było **817** bezrobotnych osób niepełnosprawnych oraz **141** osób poszukujących pracy. Niepełnosprawne osoby bezrobotne stanowiły 8% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, natomiast odsetek niepełnosprawnych poszukujących pracy był znacznie wyższy i wyniósł 59% ogółu poszukujących pracy.

Bezrobocie wśród osób niepełnosprawnych w ciągu ostatnich 5 lat zmalało o około 29%.

Z poziomu 1 344 osoby w 2012 roku do 958 osób na koniec listopada 2016 r. Większość z tych osób zamieszkuje teren miasta Tarnowa – 522 osoby. Z powiatu tarnowskiego zarejestrowanych było 456 osób niepełnosprawnych.

Analizując sytuację zarejestrowanych osób niepełnosprawnych na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć, że w okresie od 2012 r. do 2014 r. liczba tych osób rośnie, natomiast w latach 2015-2016 maleje.

Zjawisko bezrobocia niepełnosprawnych jest najpowszechniejsze wśród osób powyżej 45 roku życia. Na koniec listopada 2016 r. stanowili oni ponad 70% ogółu osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy.

Zarejestrowani niepełnosprawni to w przeważającym stopniu osoby o niskim wykształceniu. Większość z nich (ponad 65%) stanowią osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i poniżej.

Wśród zarejestrowanych osób niepełnosprawnych przeważają

osoby posiadające lekki stopień niepełnosprawności (52,7% ogółu niepełnosprawnych), ich liczba w okresie ostatnich 5 lat spadła o 319 osób. Osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w końcu listopada 2016 r. stanowiły 44%, z ze stopniem znacznym 3,3%.

Najczęściej występującą przyczyną niepełnosprawności wśród osób zarejestrowanych, stanowiły choroby związane z upośledzeniem narządów ruchu (361 osób tj. 37,7% ogółu osób niepełnosprawnych). Drugą pod względem liczebności przyczyną były choroby psychiczne (192 osoby, tj. 20% ogółu osób niepełnosprawnych). Kolejną najliczniej występującą przyczyną niepełnosprawności były choroby układu oddechowego (92 osoby, tj. 9,6% ogółu niepełnosprawnych).

Aktywizacja niepełnosprawnych

Dużym zainteresowaniem wśród osób niepełnosprawnych cieszą się aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu.

W okresie od stycznia do listopada 2016 roku 40 osób niepeł-

Lp.	Przyczyny niepełnosprawności	Osoby niepełnosprawne wg stanu na 30.11.2016 r.			
		Bezrobotni		Poszukujący pracy	
		miasto Tarnów	powiat tarnowski	miasto Tarnów	powiat tarnowski
1.	Upośledzenie umysłowe	11	2	1	1
2.	Choroby psychiczne	82	70	20	20
3.	Zaburzenie głosu, mowy i choroby słuchu	22	13	2	2
4.	Choroby narządu wzroku	20	21	4	3
5.	Upośledzenie narządu ruchu	171	161	19	10
6.	Epilepsja	25	13	6	7
7.	Choroby układu oddechowego	50	27	6	9
8.	Choroby układu pokarmowego	4	3	1	1
9.	Choroby układu moczowo-płciowego	12	7	~	1
10.	Choroby neurologiczne	27	21	4	10
11.	Inne	27	25	5	5
12.	Nieustalony	1	2	2	2
OGÓŁEM		452	365	70	71

Zatrudnienie osób niepełnosprawnych ma ogromne znaczenie rehabilitacyjne i terapeutyczne. Umożliwia integrację w społeczeństwie, daje poczucie własnej wartości oraz niezależności ekonomicznej i osobistej. Dlatego tak ważne jest ograniczanie nie tylko barier architektonicznych i finansowych, ale przede wszystkim mentalnych.

nosprawnych rozpoczęło staż, 43 osoby - szkolenie zawodowe, 7 osób szkolenie w zakresie umiejętności aktywnego poszukiwania pracy, 37 osób - prace społecznie użyteczne, 31 osób podjęło pracę w ramach refundacji wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, 13 osób podjęło roboty publiczne, 9 osób – rozpoczęło prace interwencyjne, 13 osób otrzymało jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej, 7 osób podjęło zatrudnienie w ramach refundacji wynagrodzenia, nagród i składek ZUS za bezrobotnych do 30 roku życia, 13 osób podjęło pracę w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie bezrobotnego, który ukończył 50 rok życia, 2 osoby podjęły pracę w związku z przyznaniem bonu na zasiedlenie, 1 osoba – rozpoczęła kontrakt socjalny.

Łącznie na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w okresie 11 miesięcy 2016 roku skierowano 216 osób niepełnosprawnych.

Pośrednictwo pracy dla osób niepełnosprawnych

W okresie styczeń-listopad 2016 roku do Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie zostało zgłoszonych 785 miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej dla osób niepełnosprawnych i było to o 41 więcej w porównaniu do ilości zgłoszonych ofert w całym 2015 roku. Niepełnosprawnym osobom bezrobotnym i poszukującym pracy z terenu miasta Tarnowa i powiatu tarnowskiego wydano 1397 skierowań do pracy, było to o 27 skierowań więcej niż w całym 2015 roku. W wyniku podjęcia pracy z ewidencji osób bezrobotnych i poszukujących pracy

w okresie 11 miesięcy 2016 roku wyłączonych zostało 581 osób niepełnosprawnych.

Zatrudnienie osób niepełnosprawnych ma ogromne znaczenie rehabilitacyjne i terapeutyczne. Umożliwia integrację w społeczeństwie, daje poczucie własnej wartości oraz niezależności ekonomicznej i osobistej. Dlatego tak ważne jest ograniczanie nie tylko barier architektonicznych i finansowych, ale przede wszystkim mentalnych. Konieczna jest zmiana postaw społecznych w stosunku do osób dotkniętych inwalidztwem. Niepełnosprawni muszą być postrzegani jako pełnowartościowe osoby w każdej dziedzinie życia, przede wszystkim w sferze zawodowej.

Paweł Dudczak
starszy informatyk

Niepełnosprawność a niezdolność do pracy

Dlaczego ktoś posiadający orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności na stałe jest według ZUS zdolny do pracy? Ja rozumiem, że są niepełnosprawni, którzy mogą pracować, ale to powinien być wybór niepełnosprawnego, a nie decyzja lekarza z ZUS-u... – niemal każdego tygodnia listy podobnej treści trafiają do Oddziałów ZUS.

Dlatego Światowy Dzień Osób z Niepełnosprawnością obchodzony 3 grudnia jest dobrym pretekstem aby wyjaśnić czym jest niezdolność do pracy, czym niepełnosprawność i jaki ma to związek z wydawaniem orzeczeń przez lekarzy orzeczników Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

System orzecznictwa o niepełnosprawności i system orzecznictwa dla potrzeb rentowych (czyli orzecznictwa o niezdolności do pracy) to zupełnie odrębne systemy, które nie mają ze sobą nic wspólnego. Orzekaniem o niepełnosprawności zajmują się zespoły działające w powiatach i przy wojewodach. Niepełnosprawność i jej stopień (lekki, umiarkowany, znaczny) związany jest z niezdolnością do wykonywania zatrudnienia. Mało tego – niepełnosprawność oznacza nie tylko naruszenie sprawności organizmu, lecz także utrudnienie, ograniczenie bądź niemożność wypełniania ról społecznych jako elementu uczestnictwa w życiu społecznym.

Orzeczenie o niepełnosprawności wydane w trybie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nie jest równoznaczne z orzeczeniem lekarza orzecznika

ZUS wydany w trybie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Czym jest więc niezdolność do pracy?

Niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu. **Niezdolność może być całkowita bądź częściowa.** O całkowitej mówimy w przypadku, gdy dana osoba utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Z kolei z niezdolnością częściową mamy do czynienia, gdy osoba w znacznym stopniu utraciła zdolność do wykonywania pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

Stwierdzenie naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych stanowi podstawę do orzeczenia **niezdolności do samodzielnej egzystencji.**

Niezdolność do pracy jest orzekana na okres nie dłuższy niż 5 lat. Jeżeli jednak według wiedzy medycznej nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem tego okresu, to jest ona orzekana na okres dłuższy.

Orzekanie o niezdolności do pracy należy do lekarzy orzeczników ZUS i komisji lekarskich. Jeśli pacjent nie zgadza się z orzeczeniem lekarza orzecznika to w ciągu 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia może wnieść sprzeciw do komisji lekarskiej (II instancja). Orzeczenia lekarskie opierają się na analizie sprawności organizmu oraz możliwości jej przywrócenia dzięki leczeniu i rehabilitacji. Lekarz rozważa, czy badany będzie mógł wykonywać dotychczasową pracę lub podjąć inną, jak również czy konieczne będzie przekwalifikowanie zawodowe. Poza badaniami lekarze ZUS, wydając orzeczenia, biorą pod uwagę przedstawioną

przez ubezpieczonego dokumentację medyczną. Dodatkowo mogą skierować go na konsultacje do specjalistów z zakresu schorzeń, na które cierpi ubezpieczony oraz do szpitala na badania i obserwacje. Jeżeli stan zdrowia nie pozwala ubezpieczonemu przyjechać do ZUS, badania mogą być przeprowadzone w miejscu jego pobytu. Warto pamiętać, że jeżeli ubezpieczony nie zgłosi się na badania bez uzasadnionej przyczyny, to Zakład Ubezpieczeń Społecznych przestanie prowadzić postępowanie w jego sprawie.

W kontekście powyższych rozważań rzeczywistość może się zdarzyć, że osoba z niepełnosprawnością zostanie uznana za osobę zdolną do pracy. Niepełnosprawni mogą być bowiem pracownikami co najmniej tak samo dobrymi, a nawet lepszymi niż pełnosprawni.

Renta z tytułu niezdolności do pracy jest świadczeniem wypłacanym osobom, które utraciły zdolność do pracy i samodzielnego utrzymywania się. Każdemu z nas grozi takie ryzyko i dlatego wszyscy jesteśmy od tego ryzyka ubezpieczeni opłacając składkę na ubezpieczenie rentowe. Gdy nastąpi wypadek bądź choroba, które sprawią, że nie będziemy mogli pracować to ZUS wypłaca rentę, czyli coś w rodzaju pensji – odszkodowania za utratę źródła dochodu w postaci pensji.

Świadczenia z ZUS wypłacane w związku z niezdolnością do pracy
Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przysługuje osobie, która spełnia **łącznie** następujące warunki:

- jest niezdolna do pracy (częściowo lub całkowicie),
- ma wymagany odpowiednio do wieku, w którym powstała niezdolność do pracy (patrz tabela obok) – okres składkowy i nieskładkowy,
- niezdolność do pracy powstała w okresach składkowych i nieskładkowych określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z FUS albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów

Staż wymagany do przyznania renty

Okresy składkowe i nieskładkowe	Powstanie niezdolności do pracy
1 rok	przed ukończeniem 20 lat
2 lata	w wieku powyżej 20 lat do 22 lat
3 lata	w wieku powyżej 22 lat do 25 lat
4 lata	w wieku powyżej 25 lat do 30 lat
5 lat	w wieku powyżej 30 lat

Warunek posiadania okresu składkowego i nieskładkowego nie jest wymagany do przyznania renty, gdy niezdolność do pracy powstała wskutek wypadku w drodze do pracy lub z pracy.

Warunek powstania niezdolności do pracy we wskazanych okresach nie jest wymagany w przypadku orzeczenia całkowitej niezdolności do pracy i udowodnienia okresu składkowego i nieskładkowego wynoszącego co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Prawo do renty powstaje z dniem spełnienia wszystkich wymaganych warunków, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wnioski o to świadczenie. W przypadku pobierania zasiłku chorobowego, wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy lub świadczenia rehabilitacyjnego prawo do renty można nabyć dopiero z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku, wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy lub świadczenia rehabilitacyjnego.

Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ustaje:

- gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do jego uzyskania (np. gdy ustąpi niezdolność do pracy),
- z upływem okresu, na jaki została przyznana,
- z dniem, od którego z urzędu została przyznana emerytura,
- ze śmiercią osoby uprawnionej.

Prawo do renty, które ustało z powodu ustąpienia niezdolności do pracy, jest przywracane, jeżeli dana osoba ponownie stanie się niezdolna do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty.

Wysokość renty z tytułu niezdolności do pracy zależy od:

- wymiaru udowodnionych okresów składkowych i nieskładkowych,
- wysokości zarobków wskazanych do obliczenia podstawy wymiaru renty,
- kwoty bazowej obowiązującej w dniu nabycia prawa do renty,
- stopnia orzeczonej niezdolności do pracy.

Jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru świadczenia to wówczas ZUS przyznaje rentę w wysokości najniższego świadczenia. Od 1 marca 2016 r. najniższa renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wynosi – 882,56 zł, a najniższa renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy wynosi – 676,75 zł.

Renta socjalna przysługuje osobie która jest:

pełnoletnia **oraz**

całkowicie niezdolna do pracy z powodu naruszenia organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18 roku życia **albo**
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej – przed ukończeniem 25 roku życia, **albo**
- w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

za osobę pełnoletnią uważa się osobę, która ukończyła 18 lat, a także kobietę, która jeszcze nie osiągnęła

wieku 18 lat, ale zawarła związek małżeński po ukończeniu 16 roku życia.

Renta socjalna nie przysługuje osobie, która:

- ma ustalone prawo do emerytury, uposażenia w stanie spoczynku, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej, renty strukturalnej, świadczenia przedemerytalnego lub nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego,
- pobiera świadczenie o charakterze rentowym z zagranicznej instytucji ubezpieczeniowej,
- jest tymczasowo aresztowana albo odbywa karę pozbawienia wolności (z wyjątkiem osób odbywających karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego),
- ma ustalone prawo do renty rodzinnej przez ZUS lub inny organ rentowy (np. KRUS) w wysokości przekraczającej 200 % kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy,
- jest właścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych

przekraczającej 5 ha przeliczeniowych lub – jako współwłaściciel – ma udział w takiej nieruchomości, który przekracza 5 ha przeliczeniowych.

ZUS może wypłacić 50 % kwoty renty socjalnej osobie tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności samotnie gospodarującej, nieposiadającej innego przychodu i niemającej prawa do renty rodzinnej, która:

- jest właścicielem lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinnego),
- ma spółdzielcze prawo do lokalu,
- jest najemcą lokalu mieszkalnego wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy lub innych jednostek samorządu terytorialnego albo stanowiącego własność Skarbu Państwa lub państwowych osób prawnych, oraz zobowiąże się pisemnie, że z kwoty tej będzie dokonywała opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny (dom jednorodzinny), a także potwierdzi, że w lokalu (domu jednorodzinny) nie przebywają inne osoby.

Renta socjalna wynosi 84 % kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Od 1 marca 2016 r. renta socjalna wynosi 741,35 zł (84 % x 882,56 zł).

Gdy osoba ubiegająca się o rentę socjalną jest jednocześnie uprawniona do renty rodzinnej, której wysokość nie przekracza 200 % kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, przysługuje jej prawo do obydwu tych świadczeń. **Łączna wysokość obu świadczeń nie może przekraczać 200 % kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (od 1 marca 2016 r. jest to kwota 1.765,12 zł).**

Zasady orzekania o niezdolności do pracy

Do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy m.in. orzekanie w celu ustalenia uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń wypłacanych przez ZUS, do których prawo zależy od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji. Chodzi

np. o rentę z tytułu niezdolności do pracy i rentę socjalną, o których była mowa powyżej.

Orzeczenia wydają:

- lekarz orzecznik ZUS – w I instancji,
- komisja lekarska ZUS – w II instancji.

Postępowanie orzecznicze rozpoczyna się na wniosek osoby występującej o świadczenie. Do wniosku – oprócz dokumentów uzasadniających prawo do świadczenia i jego wysokość (m.in. świadectwa pracy, zaświadczenie Rp-7) – trzeba dołączyć:

- zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza, pod którego opieką lekarską znajduje się osoba ubiegająca się o świadczenie, wystawione nie wcześniej niż na miesiąc przed datą złożenia wniosku,
- wywiad zawodowy dotyczący charakteru i rodzaju pracy,
- dokumentację medyczną oraz inne dokumenty mające znaczenie dla wydania orzeczenia, kartę badania profilaktycznego, dokumentację rehabilitacji leczniczej lub zawodowej.

Lekarz orzecznik i komisja lekarska oceniają niezdolność do pracy, jej stopień, a także ustalają:

- datę powstania niezdolności do pracy,
- trwałość oraz przewidywany okres trwania niezdolności do pracy,
- związek przyczynowy niezdolności do pracy lub śmierci z określonymi okolicznościami,
- trwałość lub przewidywany okres niezdolności do samodzielnej egzystencji,
- celowość przekwalifikowania zawodowego.

Niezdolność do pracy ocenia lekarz orzecznik lub komisja lekarska, wydając orzeczenie.

Orzeczenie lekarza orzecznika nie jest ostateczne. Oznacza to, że można wnieść od niego sprzeciw do komisji lekarskiej w ciągu 14 dni od dnia jego doręczenia. Sprzeciw wnosi się za pośrednictwem jednostki ZUS właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowa-

nej (badanej). Komisja lekarska nie rozpatruje sprzeciwu wniesionego po terminie. W uzasadnionych przypadkach ZUS, na wniosek osoby zainteresowanej, może przedłużyć termin na wniesienie sprzeciwu.

W terminie 14 dni od dnia wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika zarzut wadliwości orzeczenia może zgłosić prezes ZUS i sprawa zostaje wówczas przekazana do rozpatrzenia komisji lekarskiej. O zgłoszeniu zarzutu wadliwości orzeczenia ZUS niezwłocznie informuje osobę zainteresowaną.

Orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub co do którego nie zgłoszono zarzutu wadliwości, albo orzeczenie komisji lekarskiej stanowi dla ZUS podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń. Od decyzji ZUS przysługuje odwołanie do sądu w ciągu miesiąca od dnia jej doręczenia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem jednostki ZUS, która wydała decyzję.

GDZIE SZUKAĆ DODATKOWYCH INFORMACJI?

Szczegółowe informacje dotyczące zasad przyznawania i wypłaty świadczeń można uzyskać:

- w każdej terenowej jednostce organizacyjnej ZUS (wykaz placówek ZUS dostępny jest na stronie www.zus.pl),
 - na stronie www.zus.pl,
 - telefonicznie w **Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS: 22 560-16-00*** (od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 18.00)
- Część usług dostępna jest przez całą dobę za pośrednictwem automatycznego telefonicznego systemu informacyjnego,
- przez **Skype'a**: [zus_centrum_obsługi_tel](https://www.zus.pl),
 - przez **e-maila**: cot@zus.pl

* Oplata za połączenie jest zgodna z planem taryfikacyjnym danego operatora.

**Magdalena Chrzanowska
Koordynator ds. komunikacji
i edukacji społecznej
Oddziału ZUS w Tarnowie**

Centrum Kształcenia i Wychowania OHP w Tarnowie:

„Obudź swój potencjał”

Centrum Kształcenia i Wychowania OHP w Tarnowie wspomaga swoją działalnością młodzież defaworyzowaną oraz zagrożoną wykluczeniem społecznym w procesie rozwoju społecznego oraz zawodowego.

Zadania Centrum zmierzają do zapewnienia możliwości uzupełnienia wykształcenia ogólnego lub zdobycia kwalifikacji zawodowych osobom, które z różnych przyczyn wypadły z systemu edukacyjnego. Kształcenie ogólne odbywa się w placówkach:

- Zespół Szkół Niepublicznych w Tarnowie
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Tarnowie
- Rzemieślnicze Centrum Szkół Zawodowych Izby Rzemieślniczej i Średniej Przedsiębiorczości w Tarnowie

• Zespół Szkół Techniczno-Zawodowych w Tarnowie

Zajęcia praktyczne odbywają się we własnych warsztatach lub u pracodawców zewnętrznych. Każdy uczestnik posiada status pracownika młodocianego co oznacza, iż posiada prawo do wynagrodzenia, ubezpieczenia w ZUS, urlopu wypoczynkowego, zaliczenia stażu pracy oraz wsparcia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Oferta Centrum skierowana jest do młodzieży chcącej realizować naukę w II i III klasie Gimnazjum z przygotowaniem do pracy. Uczniowie

mogą zdobyć wykształcenie w zawodzie: ślusarza, kucharza, murarza (tynkarz), stolarza oraz pracownika obsługi hotelowej. Młodzież podejmująca naukę na poziomie Zasadniczej Szkoły Zawodowej (3-letnia) może wybierać wśród zawodów: kucharz, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, fryzjer, ślusarz, stolarz, piekarz, cukiernik. Uczestnik CKiW OHP w Tarnowie może pobierać naukę na zasadzie uczestnika dochodzącego lub stacjonarnego (bezpłatne zakwaterowanie w internacie wraz z wyżywieniem i całodobową opieką wychowawców). Działania wychowawcze nakierowane są na pracę w zakresie socjalno-bytowej, kulturalno-owsiatowej, rekreacyjno-sportowej oraz podnoszą poziom socjalizacji, wychowania dla rodziny, rozwoju zainteresowań oraz dbania o zdrowie.

Uczestnikiem CKiW OHP może zostać osoba która: ukończyła 15 lat i nie przekroczyła 18 roku życia, ukończyła gimnazjum (obowiązujące kandydatów do ZSZ) oraz posiada przychylną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej (dotyczy kandydatów do Gimnazjum). Kandydaci zainteresowani zapisem do CKiW OHP w Tarnowie muszą skompletować niezbędne dokumenty: wykaz dostępny na stronie: www.ckiw-tatnow.ohp.pl przenieść na konie

Projekty Europejskie

Dodatkowym wsparciem jakie oferuje CKiW OHP w Tarnowie są projekty finansowane z funduszy europejskich. Aktualnie trwa realizacja dwóch projektów: „Akcja aktywizacja-YEI” (realizacja projektu do grudnia 2016 roku) oraz „Obudź swój potencjał-YEI” (realizacja zajęć merytorycznych trwa do końca roku 2016, realizacja staży zawodowych do marca 2017 roku).

„Akcja aktywizacja”

Projekt „Akcja aktywizacja” skierowany jest do młodzieży wieku 15-16 lat, bez pracy, niekształcącej się i nieszkolącej (tzw. młodzież NEET), ale także – zaniedbującej obowiązek szkolny lub obowiązek nauki, zagrożonej wykluczeniem społecznym, mającej problemy z odnalezieniem się na rynku pracy i usamodzielnieniem się. W projekcie mogą także wziąć udział osoby mające niskie kwalifikacje zawodowe lub kwalifikacje zawodowe niedostosowane do potrzeb rynku pracy, takie które nie mają doświadczenia zawodowego. Działania projektowe wspomagają uczestników na kilku płaszczyznach. W pierwszym etapie realizacji projektu uczestnicy zostaną objęci wszechstronną opieką: wychowawczą, psychologiczną i doradczą. W ramach zajęć z indywidualnego doradztwa zawodowego opracowane zostaną Indywidualne Plany Działania. Każdy uczestnik zostanie objęty opieką doradcy zawodowego, który pokieruje jego rozwojem zawodowym. W drugim etapie odbędą się warsztaty wyrównawcze z przedmiotów szkolnych (takich jak: matematyka, j. polski, fizyka, chemia, biologia, geografia, historia, oraz kurs języka angielskiego. Zajęciami dedykowanymi dla uczestników między 15 a 16 rokiem życia są przede wszystkim zajęcia wyrównawcze z przedmiotów szkolnych oraz kursy językowe.

„Obudź swój potencjał”

Działania projektowe mają na celu wsparcie osób w wieku 18-24 lat (w chwili przystąpienia do projektu uczestnik musi mieć ukończony 18 rok życia i jednocześnie nie mieć ukończonego 25 roku życia). Uczestnikiem może zostać osoba która: nie uczęszcza do szkoły lub na studia (tzw. grupa NEET), nie posiada kwalifikacji zawodowych, albo mająca za niskie kwalifikacje zawodowe lub mająca kwalifikacje zawodowe niedostosowane do potrzeb rynku pracy. Działania

projektowe dzielą się na trzy etapy: opracowanie Indywidualnego Planu Działania, szkolenia zawodowe, trzy-miesięczne staże zawodowe. Dla każdego z uczestników OHP przewidziano indywidualne i kompleksowe formy pomocy. Przede wszystkim wsparcie psychologiczne, które pomoże w przezwyciężeniu barier związanych z podjęciem aktywności zawodowej. Następnie – diagnozę potrzeb i predyspozycji zawodowych młodych osób, co pozwoli na dopasowanie umiejętności każdego z uczestników projektów do potrzeb rynku pracy i umożliwi trafny dobór pozostałych rodzajów pomocy. Na podstawie opracowanego profilu, uczestnicy projektu będą uzupełniać lub zdobywać umiejętności i kwa-

lifikacje niezbędne do otrzymania zatrudnienia. Uczestnicy wezmą udział nie tylko w różnego rodzaju szkoleniach i kursach zawodowych, ale i warsztatach z doradcami zawodowymi na temat skutecznych metod poszukiwania pracy. Warto dodać, że będą to szkolenia w zawodach deficytowych na rynku pracy, co w przyszłości pozwoli na szybsze znalezienie zatrudnienia. Ostatni etap to 3-miesięczne staże zawodowe (staże płatne), czyli sprawdzenie nabytej wiedzy i umiejętności w zakładach pracy. Projekt „Obudź swój potencjał” również zapewni refundację kosztów wyposażenia stanowiska pracy w związku z odbywanym przez uczestnika stażem.

Rejonowy Ośrodek Szkolenia Zawodowego Młodzieży

Przy CKiW OHP w Tarnowie funkcjonuje Rejonowy Ośrodek Szkolenia Zawodowego Młodzieży, który daje możliwość dodatkowego podnoszenia i doskonalenia kwalifikacji zawodowych w formach kursów i szkoleń. Oferta skierowana jest do młodzieży do 25 roku życia o statusie osoby bezrobotnej, poszukującej pracy, absolwentów lub uczestników OHP. Udział w zajęciach umożliwi podniesienie lub zdobycie nowych kwalifikacji zawodowych oraz uzyskanie stosownego certyfikatu. Na ofertę Ośrodka składają się kursy i szkolenia organizowane z dziedzin: budownictwo, gastronomia, transport, informatyka, fryzjerstwo i kosmetyka, handel, języki obce oraz pierwsza pomoc, kurs BHP. Dodatkowo można skorzystać z usług doradcy zawodowego.

Dane kontaktowe:

Centrum Kształcenia i Wychowania OHP w Tarnowie, ul. Mościckiego 27, 33-100 Tarnów tel. 14- 621-72-35
e-mail: sekretariat@ckiw-tarnow.ohp.pl
www.ckiw-tarnow.ohp.pl

Maria Dudek
Rzecznik Prasowy
CKiW OHP w Tarnowie

Czy warto brać udział w szkoleniach?

Człowiek uczy się całe życie – taki pogląd jest powszechny i trudno się z nim nie zgodzić. Sposobów zdobywania wiedzy jest wiele, tak że każdy może wybrać najodpowiedniejszą formę dla siebie: może zasiąść z książką, skorzystać z indywidualnego nauczania, wziąć udział w szkoleniu, studiować.

Dzisiejszy rynek pracy stawia wysokie wymagania jego uczestnikom dlatego warto stale uzupełniać, podnosić swoje kwalifikacje zawodowe, szukać programów w ramach których możemy zdobyć nowe umiejętności. Wzięcie udziału w szkoleniu wymaga pewnego nakładu czasu i naszego wysiłku, ale praktycznie zawsze przynosi to korzyści.

Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie dzięki współpracy z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych oddział w Tarnowie organizuje cyklicznie szkolenia z podstaw programu PŁATNIK. Szkolenia skierowane są do osób bezrobotnych pozostających w ewidencji Urzędu zainteresowanych podjęciem pracy m.in. w dziale kadr, w księgowości, w biurze rachunkowym.

Program zajęć obejmuje:

- Podstawowe informacje na temat ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego.
- Omówienie wybranych tytułów do ubezpieczeń: umowa o pracę, umowa zlecenie, działalność gospodarcza.
- Zasady pracy w programie Płatnik: opis ekranów i okienek oraz zasady obsługi menu głównego i nawigacji w programie.
- Zakładanie kartoteki płatnika i dokonywanie zmian w Rejestrze Płatnika.
- Potwierdzanie danych płatnika w ZUS.
- Wprowadzanie danych ubezpieczonych do Rejestru Ubezpieczonych. Tworzenie kartoteki ubezpieczonego w wyniku manualnego wprowadzenia danych.
- Sporządzanie dokumentów zgłoszeniowych ubezpieczonego.
- Podstawowe informacje na temat formularzy ZUS IWA i ZSWA.
- Tworzenie dokumentacji zgłoszeniowej ubezpieczonego.
- Tworzenie dokumentacji rozliczeniowej.
- Tworzenie zestawów dokumentów.
- Wysyłanie zestawów dokumentów metodą WYDRUK.

Zajęcia przeprowadzane w grupach 12 – osobowych przez specjalistów z ZUS oddział w Tarnowie cieszą się dużym zainteresowaniem wśród klientów Urzędu. Udział w szkoleniu potwierdzany jest Zaświadczeniem.

Barbara Borowicz
Naczelnik Wydziału
Poradnictwa Zawodowego
i Promocji

Miejsca pracy I-X 2016

W październiku 2016 r. Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie miał do dyspozycji 734 miejsca pracy i aktywizacji zawodowej. W porównaniu do takiego samego okresu w roku ubiegłym zauważamy wzrost o 12,2 %. Pokazuje nam to, że pracodawcy częściej zwracali się do PUP w celu poszukiwania pracownika.

Z obserwacji miejsc pracy i aktywizacji zawodowej, jakie zostały zgłoszone do Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie w okresie styczeń - październik 2016 r. wynika, że spośród ofert przeznaczonych dla personelu technicznego najczęściej zgłaszano miejsca dla techników prac biurowych (285) oraz dla magazynierów (257). Wśród ofert dla robotników wykwalifikowanych (z wykształceniem zawodowym i średnim) dominowały zawody: robotnika gospodarczy (426), sprzedawca (446), opiekunka domowa (253). Często zgłaszane były także oferty dla robotników niewykwalifikowanych – do prac prostych: pomocniczy robotnik budowlany (226), robotnicy wykonujący prace proste w przemyśle (135). Wśród specjalistów dominowały oferty w zawodach: specjaliści ds. sprzedaży (25), fizjoterapeuta (23), nauczyciel przedszkola (15).

Obserwując oferty pracy jakie wpłynęły w ramach sieci EURES zauważamy podobną tendencję. Największe zapotrzebowanie zagraniczni pracodawcy zgłosili na stanowiska: pracownik magazynowy – komisjoner, operator wózka widłowego, pracownik - operator produkcji, pracownik do uprawy, pielęgnacji i zbioru owoców, warzyw i kwiatów, pracownik montażu, kierowca kat. C+E, pielęgniarka - opiekun osoby starszej, cieśla - cieśla szalunkowy, monter instalacji sanitarnych, grzewczych i klimatyzacyjnych, spawacz, monter rusztowań.

Z analizy ofert jakie wpływają do PUP można zauważyć, że największe zapotrzebowanie ze strony pracodawców a tym samym najłatwiej jest znaleźć zatrudnienie:

- Kierowcom kat. C – którzy posiadają dodatkowe uprawnienia np. ADR, HDS, kierowcy w transporcie międzynarodowym,
- Fryzjerom z doświadczeniem zawodowym, praktyką, bez przerw w wykonywaniu zawodu, z dodatkowymi szkoleniami, kursami,
- Operatorom sprzętu ciężkiego (uprawnienia na koparkę, koparko-ładowarkę, ładowarkę) z doświadczeniem,
- Kucharzom, cukiernikom, piekarzom- z stażem pracy i umiejętnościami,
- Handlowcom, przedstawicielom handlowym – z prawem jazdy, doświadczeniem,
- Spawaczom z uprawnieniami (TIG, MIG-MAG),
- Pielęgniarkom z aktualnym prawem do wykonywania zawodu,
- Elektrykom, elektrykomontersom z uprawnieniami SEP,
- Informatykom, informatykom-programistom, ze znajomością specjalistycznych programów,
- Operatorom maszyn- np. obrabiarki sterowane numerycznie (CNC), frezarki, tokarki,
- Pracownikom budowlanym z doświadczeniem, umiejętnościami- w sezonie,
- Diagnostom samochodowym z aktualnymi uprawnieniami.

Z analizy zgłoszonych ofert pracy wynika, że pracodawcy poszukują pracowników z wyżej wymienionymi uprawnieniami, umiejętnościami oraz doświadczeniem, jednak w dużym stopniu cenią sobie zaangażowanie, aktywność,

dyspozycyjność oraz chęci do podjęcia zatrudnienia.

Z obserwacji miejsc pracy i aktywizacji zawodowej, jakie zostały zgłoszone do Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowie w ostatnich miesiącach wynika, że najtrudniej będzie znaleźć zatrudnienie:

- Osobom z wyższym wykształceniem humanistycznym (brak ofert w tej dziedzinie),
- Nauczycielom (duża konkurencja, dużo osób zainteresowanych),
- Osobom bez zawodu wyuczonego, niskie kwalifikacje (wykształcenie gimnazjalne),
- Osobom z wykształceniem wyższym administracyjnym - brak ofert w PUP- oferty konkursowe inna droga rekrutacji,
- Osobom, które mają długą przerwę w wykonywaniu zawodu, dezaktualizacja uprawnień, wygasły uprawnienia, a nie są gotowe na zmianę zawodu, do uzyskania nowych kwalifikacji (nie chcą się przekwalifikować).

Agnieszka Piwoda
z-ca Naczelnika Wydziału
Pośrednictwa Pracy

POWIATOWY URZĄD PRACY W TARNOWIE

plac gen. J. Bema 3, 33-100 Tarnów

tel. 14 68-82-300

fax. 14 68-82-301

e-mail: krta@praca.gov.pl; up@up.tarnow.pl

www.up.tarnow.pl

FILIA W TUCHOWIE

ul. Jana III Sobieskiego 23

33-170 Tuchów

tel./fax. 14 652-63-46

608 571 886

608 573 264

608 576 651

e-mail: krtatu@praca.gov.pl

FILIA W ŻABNIE

Rynek 29

33-240 Żabno

tel./fax. 14 645-69-43

608 557 184

608 557 345

e-mail: krtaza@praca.gov.pl

LOKALNE PUNKTY INFORMACYJNO-KONSULTACYJNE:

W RYGLICACH

ul. Rynek 9 (pok. 01), 33-160 Ryglice

tel. 14 688-23-97

W SZERZYNACH

Szerzyny 521, 38-246 Szerzyny

tel. 14 651-73-00 wew. 134

W WOJNICZU

ul. Długa 82, 32-830 Wojnicz

tel. 14 688 23 95

W ZAKLICZYNIE

Rynek 1 (pok. 3), 32-840 Zakliczyn

tel. 14 688 23 96